

УДК 371.315(09)

ЗМІСТ ТА СТРУКТУРА ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ВЧИТЕЛЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ

Бескорса Олена Сергіївна
м.Слов'янськ

Стаття присвячена висвітленню змісту та структури інформаційної компетентності вчителя англійської мови в початкових класах. Автор детально аналізує сутність поняття «інформаційна компетентність вчителя початкової школи» та виділяє такі її компоненти: мотиваційний, інформаційний, комп'ютерно-технологічний, процесуальний та рефлексивно-оцінювальний. Визначено змістове наповнення кожного з цих компонентів. Особливу увагу було приділено опису програмного забезпечення та мультимедійних засобів для використання на уроках англійської мови в початковій школі.

Ключові слова: інформаційна компетентність, програмне забезпечення, мультимедійні засоби, англійська мова, початкова школа.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Сучасне суспільство зазнало значних змін з боку інформатизації всіх його сфер, що стосується також освіти. Інформаційне суспільство характеризується підвищенням ролі й можливості інформації, знань та інформаційно-комунікаційних технологій. Не тільки вчитель, але й кожна дитина може знайти та оперувати інформацією глобальної мережі Інтернет. Усе це вимагає від учителя організації раціональної взаємодії учня з інформаційним простором, що пе-

редбачає підвищення й удосконалення кваліфікації вчителя. Значних змін зазнають ціннісні орієнтири навчання у інформаційному суспільстві, а саме:

- освіта є ключем для самореалізації людини у житті, навчання впродовж усього життя;
- зацікавленість учнів у навчанні та отримання задоволення вчителя та учнів від суб'єкт-суб'єктної взаємодії;
- створення учителем умов для самостійного навчання учнів, перенесення акценту на самостійну роботу учнів;
- урізноманітнення засобів навчання ресурсами інформаційно-телекомунікаційних систем.

В умовах реформування освітньої системи та її переходу до компетентнісного підходу серед ключових професійних компетенцій особливе значення відводиться інформаційній компетенції вчителя, що допомагає наданню якісної англомовної освіти учням початкової школи за державним стандартом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Значний внесок у розвиток електронної лінгводидактики зробили українські вчені: М.Козуб, Л.Морська, Г.Онкович, О.Палій. Вивчаючи структуру професійної компетенції вчителя іноземної мови, вони виділяють

в її складі інформаційно-особистісну, інформаційно-предметну, інформаційно-комунікативну, інформаційно-методичну.

Російська дослідниця О.Роганіна у своїх працях доводить, що інформаційна компетенція є інтегративним явищем та має такі складові: вміння та навички працювати з великим потоком інформації рідною та іноземною мовою, здатність використовувати іншомовні інформаційні ресурси у своїй професійній діяльності.

Проблема формування інформаційної компетенції учителів початкових класів досліджується також і багатьма міжнародними організаціями, а саме: ЮНЕСКО (UNESCO), Організацією економічного співробітництва та розвитку (Organization for Economic Co-operation and Development), освітньою мережею European Schoolnet. Головна увага цих організацій приділяється формуванню у вчителів навичок у сфері ІКТ. Статистика також доводить, що в країнах Західної Європи близько 60% учителів постійно використовують персональні комп'ютери та інформаційно-комунікаційні технології для організації навчального процесу. Щодо українських вчителів близько 75% застосовують комп'ютери для організаційної або адміністративної роботи і лише 25% з педагогічною ціллю.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою цієї статті є визначення структури та змісту інформаційної компетентності вчителя англійської мови в початковій школі.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням здобутих наукових результатів. Перед усіма вчителями-предметниками, у тому числі словесниками, висувуються однакові вимоги щодо оволодіння сучасними ІКТ згідно з Постановою Кабінету міністрів України від 13 квітня 2011 р. № 494 «Про затвердження Державної цільової програми впровадження у навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів інформаційно-комунікаційних технологій «Сто відсотків» на період до 2015 року» [4]. Тому інформаційна компетентність сучасного вчителя є невід'ємною складовою його професійної компетентності.

Загальні проблеми інформаційних компетенцій висвітлювалися в роботах вітчизняних та зарубіжних педагогів упродовж останнього десятиліття. Ю.Дорошенко вивчає трактування поняття «інформаційна» та «інформативна» компетентність та подає висвітлені пояснення щодо відмінностей цих дефініцій. М.Головань також працює над визначенням поняття «інформаційна» компетентність, розглядаючи її як процес та результат розвитку особистості вчителя [1; 6].

Як засвідчив аналіз науково-педагогічної літератури, думки дослідників щодо визначення поняття «інформаційна компетенція», опису її структурних елементів суттєво різняться. Загально-вживаною є дефініція І.Зимньої, А.Хмарського, які зазначають, що інформаційна компетенція вчителя передбачає здатність працювати з інформацією в різних її форматах, володіти та оперувати цією інформацією відповідно до вимог ринку праці. Український дослідник М. Головань детально аналізує сутність поняття «інформаційна компетенція» і приходять висновку, що це інтегративна якість особистості, що включає сукупність знань, умінь і навичок виконання різних видів інформаційної діяльності і ціннісне ставлення до цієї діяльності, при цьому під інформаційною діяльністю розуміють сукупність процесів збору, аналізу, перетворення, зберігання, пошуку і розповсюдження інформації [1]. У своєму дослідженні ми спираємося на визначені О.Співаковського, Л.Петухової, В.Коткової, інформаційна компетентність учителя початкових класів – це комплексна характеристика системи знань, умінь і навичок набуття та трансформації інформації в професійно-педагогічній діяльності, особистісні якості педагога, що в сукупності дають змогу майбутнім фахівцям ефективно здійснювати професійну діяльність з усвідомленим передбаченням її наслідків та постійним професійним саморозвитком [6, с.30]. Станом поняття охоплює не лише роботу з інформацією або сукупність якостей особистості, а й передбачає професійну рефлексію власної діяльності, тобто адекватну самооцінку власних можливостей у використанні інформаційних технологій, інформаційних ресурсів, упевненість у їх виборі та реалізації; наявність власної позиції щодо застосування інформаційних технологій у професійній діяльності.

Розглядаючи інформаційну компетентність як інтегроване утворення у структурі інформаційної компетентності та спираючись на дослідження Л.Морської, можна стверджувати, що складові інформаційної компетенції містять не лише знання та вміння працювати з потоками інформації, але й передбачають необхідну обізнаність в сфері дидактики та методики викладання іноземної мови. Тому, на нашу думку, у структурі інформаційної діяльності найсуттєвішими компонентами є інформаційно-особистісна та інформаційно-методична. До складу інформаційно-особистісного компоненту належать креативність мислення, здатність аналізувати, потреба в самовдосконаленні, що поєднують в собі інтеграцію теоретичних знань та практичних умінь.

Щодо інформаційно-методичної складової вона охоплює такі структурні компоненти: мотиваційний, інформаційний, комп'ютерно-технологічний, процесуальний та рефлексивно-оцінювальний [3; 5].

Мотиваційний компонент передбачає свідоме ставлення вчителя до застосування інформаційно-комунікаційних технологій на уроках англійської мови в початковій школі.

Інформаційний компонент – це вміння отримувати, опрацювати, перетворювати інформацію, що надходить з різних масмедійних джерел.

Комп'ютерно-технологічна складова поєднує в собі вміння використовувати програмне забезпечення та мультимедійні технології у своїй діяльності [2]. Щодо змістового наповнення цього компонента, слід наголосити, що вчителі можуть використовувати програми, які є загально-вживаними засобами на різних ступенях навчання, а також у різних галузях знань, а саме: пакет Microsoft Office (Microsoft Word, Paint, Microsoft PowerPoint, Picture Manager, Movie Maker); робота з електронною поштою та Інтернет браузером тощо. Іншою групою програмованих засобів є спеціальні англо-мовні навчальні програми. Сучасні навчально-методичні комплекси британських видань з англійської мови містять також спеціалізований мультимедійний пакет (CD-ROM, MULTI-ROM), що містить матеріали, завдання, теорію, відео чи аудіоресурси англійською мовою. Вони розроблені з урахуванням вікових особливостей молодших школярів, відповідають їхнім інтересам, викликають позитивні емоції. Головними героями цих комплексів є персонажі улюблених мультфільмів або літературних творів, в них вміщено національно-культурний компонент, який націлений на набуття учнями мінімуму вікових країнознавчих знань, формування мовленнєвого етикету, розширення загального кругозору учнів. Однак, головною перевагою цих комп'ютерних засобів є їх комунікативна спрямованість, призначення навчити англійської мови як засобу спілкування, що є усталеною світовою тенденцією. Прикладами рекомендованих НМК британських видань можуть бути «Fly High», «First Friends», «Family and Friends», «Happy Street», «Project» тощо. Згадані вище НМК складаються з певних відео- чи аудіоресурсів, граматичного матеріалу, на основі якого побудовані інтерактивні завдання, на які відразу можна одержувати відповіді, теоретичну підказку, правила виконання в інструкції. Виконання цих завдань схоже на гру, яка, приваблюючи дизайном та технічною організацією, створює умови для зацікавлення учнів, концентрації його уваги, а отже, і для засвоєння навчального матеріалу.

Окрім того, що вчитель може застосовувати готові програмні засоби, вищим рівнем сформованості інформаційної компетентності можна вважати здатність розробляти власні електронні продукти.

Процесуальний компонент визначає здатність учителя адекватно використовувати навчальне програмне забезпечення, мультимедійні технології та Інтернет-ресурси у навчанні англійської мови та правильно вибудовувати структуру комп'ютерного середовища. Результативність цього елементу зумовлена відбором навчального матеріалу, який має відповідати чинній програмі з іноземної мови та не перевищувати реальних можливостей учнів початкових класів (психологічних, анатомо-фізіологічних, навчальних).

Рефлексивно-оцінювальний компонент стосується вміння вчителя аналізувати та оцінювати ефективність використання інформаційно-комунікаційних технологій у досягненні головної

мети навчання англійської мови.

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Розглянувши зміст та структуру інформаційної компетентності вчителя англійської мови в початковій школі, можна зробити висновок, що це є інтегроване поняття, яке містить інформаційно-особистісний та інформаційно-методичний компонент. До складу останнього входять здатність працювати з інформаційними ресурсами у всіх їх формах та пред-

ставленнях та здатність щодо застосування комп'ютерної техніки, навчальних комп'ютерних програм та вміння правильно їх структурувати й адекватно оцінювати ефективність їх застосування. Слід відмітити і деякі проблеми та недоліки, які пов'язані з використанням навчальних комп'ютерних програм. Вони стосуються відсутності стандартизованого переліку програмних засобів для використання їх у навчальному процесі, відсутності комп'ютерно-орієнтованого науково-методичного забезпечення.

Література та джерела

1. Головань М. Інформатична компетентність: сутність, структура, та становлення / М.Головань // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. – 2007. – № 4. – С.62-69
2. Зубов А.В. Информационные технологии в лингвистике: учебное пособие для студентов лингв. фак-тов высш. учеб. заведений / А.В.Зубов, И.И.Зубова. – М.: Изд. центр «Академия», 2004. – 208 с.
3. Морська Л.І. Інформаційні технології у навчанні іноземних мов / Л.І.Морська. – Тернопіль : Астон, 2008. – 256 с.
4. Постанова Кабінету міністрів України «Про затвердження Державної цільової програми впровадження у навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів інформаційно-комунікаційних технологій «Сто відсотків» на період до 2015 року» від 13 квітня 2011 р. № 494 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 35. – С.81-91
5. Роганина Е.О. Развитие информационной компетенции студентов в профессиональной подготовке будущего лингвиста-преподавателя: автореферат дисс. на соискание научной степени канд. пед. наук: спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / Е.А.Роганина. – Самара, 2012. – 24 с.
6. Співаковський О.В. Інформаційно-комунікаційні технології в початковій школі: навчально-методичний посібник для студентів напряму підготовки «Початкова освіта» / О.В.Співаковський, Л.Є.Петухова, В.В.Коткова. – Херсон, 2011. – 267 с.

Стаття посвячена обґрунтуванню содержания и структуры информационной компетенции учителя английского языка в начальной школе. Был проведен детальный анализ дефиниции «информационная компетенция учителя начальной школы» и выделены такие его структурные компоненты: мотивационный, информационный, компьютерно-технологический, процессуальный, рефлексивно-оценочный. Особое внимание автор уделяет описанию программного обеспечения и мультимедийных средств для использования на уроках английского языка в начальной школе.

Ключевые слова: информационная компетенция, программное обеспечение, мультимедийные средства, английский язык, начальная школа.

The article is devoted to justification of information competence content and structure of primary school teachers of English. The detailed analysis of concept 'primary school teachers' information competence' has been made and the following structural items have been distinguished: motivational, informational, computer-technological, procedural, and reflexive. The special attention has been paid to exposition of software and multimedia means to be used at English lessons in primary school.

Key words: information competence, software, multimedia means, the English language, primary school.